

Доклади от втората съвместна докторантска научна конференция на катедра „Европеистика“ и катедра „Политология“, Философски факултет, Софийски университет „Св. Климент Охридски“

България и Европейският съюз десет години по-късно

какво
постигнахме?

Софийски университет „Св. Климент Охридски“
и Фондация за свободата „Фридрих Науман“

Friedrich Naumann
STIFTUNG **FÜR DIE FREIHEIT**

София, 2017 г.

Доклади от втората съвместна докторантска научна конференция на катедра „Европеистика“, катедра „Политология“ към Философски факултет на СУ „Св. Климент Охридски“ и Фондация за свободата „Фридрих Науман“

България и Европейският съюз десет години по-късно - какво (не) постигнахме?

Софийски университет „Св. Климент Охридски“
и Фондация за свободата „Фридрих Науман“

София, 2017

Научна редакция:

доц. д-р Румяна Коларова

доц. д-рн Калоян Симеонов

гл. ас. д-р Гергана Радоикова

Съдържание

Преговор 7

Раздел първи

БЪЛГАРИЯ В ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ – ПЪТЯТ ДОТУК И НОВИТЕ ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА

Механизмът за сътрудничество и проверка в България
и Румъния като преход от пред- към следприсъединителна
условност и неговата неизбежна криза

*Анна Плачкова, катедра „Европеистика“,
Философски факултет, СУ „Св. Климент Охридски“*11

Резултати от гласуванията на Република България
в Съвета на Европейския съюз

*Димитър Лилков, катедра „Европеистика“,
Философски факултет, СУ „Св. Климент Охридски“*24

Липсата на отчетност на институциите на ЕС –
заплаха за политическото представителство в България

*Елица Узунова, Департамент „Политически науки“,
Нов български университет*36

Европейският консенсус на българските партии
и оставащите извън него (1990 - 2016 г.)

*Емил Марков, катедра „Политология“,
Философски факултет, СУ „Св. Климент Охридски“*45

Evolution of freedom of speech in Bulgaria after its accession
in the European Union

*Simona Veleva, Constitutional Law Department,
Sofia University ‘St. Kliment Ohridski’*56

Медиите в България между пазарните
и културните трансформации

*Весислава Антонова, Факултет по журналистика
и масова комуникация, СУ „Св. Климент Охридски“*66

Второ ниво на местно самоуправление – възможност
за демократизация на местната власт и развитие
на гражданското участие

*Светлин Тачев, катедра „Политология“,
Философски факултет, СУ „Св. Климент Охридски“75*

Анализ на основните документи на европейската енергийна
политика и българската енергийна политика

*Иван-Петър Йовчев, катедра „Политология“,
Философски факултет, СУ „Св. Климент Охридски“85*

Енергийна сигурност на България след първата декада
на пълноправно членство в Европейския съюз

*Гургана Тошева, катедра „Европеистика“,
Философски факултет, СУ „Св. Климент Охридски“96*

Влиянието на членството в ЕС върху развитието на пазара
на сържавни ценни книжа в България

*Иван Нейчев, катедра „Европеистика“,
Философски факултет, СУ „Св. Климент Охридски“ 104*

Някои различия между паричния съвет и еврозоната

*Христо Панев, катедра „Европеистика“,
Философски факултет, СУ „Св. Климент Охридски“ 116*

Автоматичният обмен на финансова информация
за данъчни цели в Европейския съюз и приложението му
в България

*Емилия Маринчева, катедра „Европеистика“,
Философски факултет, СУ „Св. Климент Охридски“ 123*

Отражение на външнотърговските отношения между
Европейския съюз и Руската федерация върху
външната търговия и икономиката на България

*Роксана Трифонова, катедра „Европеистика“,
Философски факултет, СУ „Св. Климент Охридски“ 133*

Осъществява ли България ползите
от преференциалните търговски договорености
на Европейския съюз?

*Гл. ас. д-р Едуард Маринов,
Институт за икономически изследвания, БАН 143*

Осъществява ли България ползите от преференциалните търговски договарености на Европейския съюз?

ел. ас. г-р Егуарг Маринов

Институт за икономически изследвания, БАН

Abstract

The paper aims at analysing if Bulgaria utilises the benefits of the participation in the Common Commercial Policy of the European Union (EU) by studying the dynamics of Bulgarian trade with countries which have concluded preferential trade agreements (PTAs) with the EU.

Economic theory states that PTAs should increase the volume of bilateral trade between the parties. Becoming a Member State of the EU Bulgaria becomes a part of the Union's Common Commercial Policy – both as being part of the EU Customs Union, as well as becoming a party of all EU trade agreements and negotiations. Hence one could expect Bulgarian trade with those countries that have PTAs with the EU to increase. The extent to which trade liberalization envisaged in different PTAs affects Bulgarian trade relations with the respective countries could be assessed either by the nominal increase of trade flows or by comparing this increase to the trade of the EU in general with these countries. The paper uses both approaches.

The first section of the paper discusses the dynamics, the share of intracommunity trade and the commodity structure of Bulgaria's trade in goods for the period of EU membership. The main section analyses trade relations with countries with which the EU has PTAs in force. The individual agreements, respectively the countries under review are selected based on the type of the agreements (the deepness of trade liberalization) and on the time they were concluded (before or after Bulgaria's accession to the EU). Thus the agreements that are analysed are the Customs Union Agreement with Turkey (1995), the Free trade agreements (FTAs) with Chile (2003) and South Korea (2011) and

the Stabilization and Association Agreements with FYR Macedonia (2004) and Albania (2009).

In general Bulgaria's EU accession has a positive impact on the development of the country's international trade relations – the value and volume of trade flows are increasing, as well as the share of intra-EU trade. However, the main hypothesis of the study which is confirmed by the analysis is that Bulgaria does not utilise the potential benefits which the agreements within the Common Commercial Policy of EU. There are no significant changes both in volume and value of trade flows with the countries under review – neither resulting from Bulgaria's accession to the EU for those countries that already had PTAs with the EU in 2007 (Turkey, Chile, Macedonia), nor due to the conclusion of new trade agreements during Bulgaria's membership within the EU (South Korea, Albania).

The trends in Bulgarian trade with the countries that already had PTAs with the EU in the moment of Bulgaria's accession are similar to those of the EU in general (both before 2007, as well as thereafter), hence EU's PTAs do not affect Bulgarian trade. On the other hand, regarding the countries, that have concluded PTAs with the EU during Bulgarian membership, the increase of Bulgarian trade with them lags behind the trends observed in EU trade in general, while in certain years when EU's trade increases, one observes a decrease in Bulgarian trade with those countries.

The main policy recommendation that the paper presents is that Bulgaria should take active measures – firstly to inform Bulgarian business of the existing preferential trade regimes with specific countries within the Common Commercial Policy of the EU that present potential trade opportunities, and secondly to support Bulgarian companies in their attempts to (fully) utilize the potential benefits of these agreements.

Taking such measures is even more pressing due to the new wave of trade agreements which the EU is currently negotiating – the FTAs with ASEAN member states, the Economic Partnership Agreements with the ACP countries, the CETA, the TTIP, etc.

Въведение

Целта на доклада е да анализира доколко България осъществява ползи от участието си в Общата търговска политика на ЕС, като изследва динамиката на стокообмена на България с държави, с които ЕС има сключени споразумения за преференциална търговия.

Основната хипотеза е, че България не реализира потенциала, който споразуменията в рамките на общата търговска политика на ЕС

предоставят. Няма сериозни промени в динамиката на търговията – нито в резултат от членството на България при държавите, с които ЕС има сключени споразумения за преференциална търговия, нито в резултат от сключването на нови споразумения от ЕС в периода на членство на България в ЕС. При държавите, с които споразумения за преференциална търговия са сключени преди членството на България в ЕС, тенденциите в търговските потоци на България и ЕС са сходни, но при държавите, с които споразумения за преференциална търговия са сключени в рамките на членството, България изостава в ръста на търговията, характерен за ЕС.

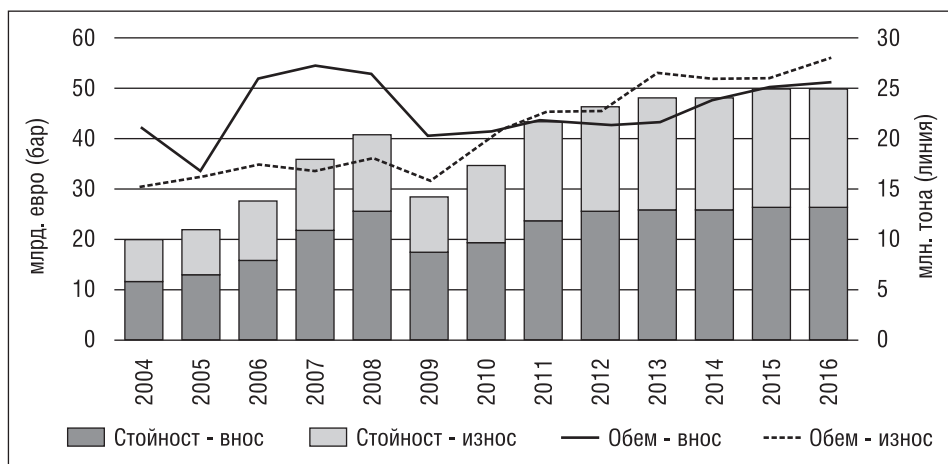
В първата част на доклада накратко е представена динамиката на стокообмена на България в периода на членство в ЕС, дялът на вътрешнообщностната търговия и стоковата структура на търговията. В основната част от изложението са анализирани отношенията с държави, с които ЕС има сключени споразумения за преференциална търговия. Изследваните споразумения са избрани по типа им (дълбочина на търговската либерализация) и по времето на сключването им (преди и след членството на България) и включват Митническият съюз с Турция (1995 г.), Споразумения за свободна търговия с Чили (2003 г.) и Южна Корея (2011 г.) и Споразумения за стабилизация и асоцииране с Македония (2004 г.) и Албания (2009 г.).

Анализираният период е 2004 - 2015 г. Периодът е избран, за да е налице база за сравнение преди присъединяването на България в ЕС. Всички използвани данни са собствени изчисления на автора на базата на информация за вноса и износа от Евростат (база данни EU trade since 1988 by SITC [DS-018995], последно посетена на 31.03.2017 г.).

Динамика на стокообмена на България

За периода 2004 - 2016 г. общата стойност на външната търговия на България нараства близо 2.5 пъти – от 19.6 до 49.5 млрд. евро, но голяма част от това повишаване се случва още преди присъединяването на България към ЕС – през 2007 г. стойността на стокообмена на страната е 35.4 млрд. евро (фиг. 1).

Наблюдава се сериозен спад вследствие на глобалната финансова криза – с близо 12 млрд. до 28.6 млрд. през 2009 г., последван от рязко покачване до 46.2 млрд. евро през 2012 г., а до края на периода е налице постепенно слабо нарастване. Подобна, но по-плавна е и тенденцията за нарастване на количествения обем на търгувани стоки, стартиращ от 36 млн. тона през 2004 г., нарастващ до 44 млн. тона през 2008 г., със спад до 36 млн. тона през 2009 г., последван от постепенно постоянно покачване до 53.7 млн. тона през 2016 г.

Фиг. 1. Динамика на външната търговия на България (2004 - 2016 г.)

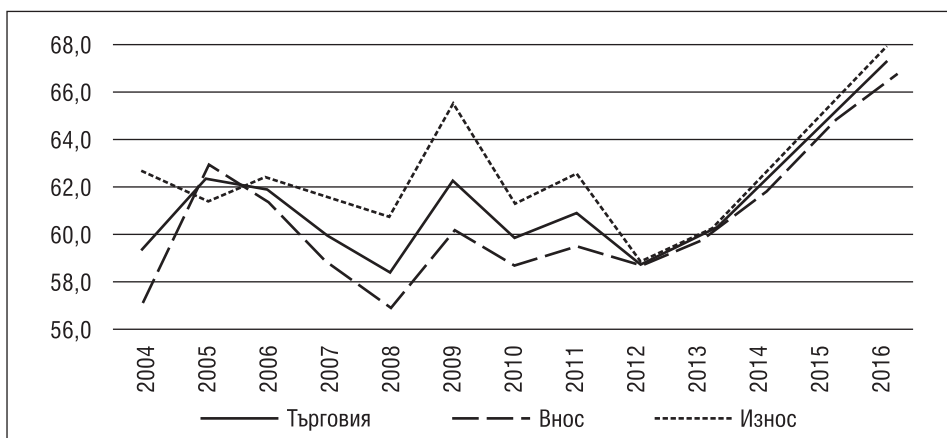
Погорбни са и тенденциите, които се наблюдават и при вноса и износа. Ръстът до пиковата 2008 г. се характеризира с изпреварващи темпове на растеж на вноса спрямо износа – до съответно 25 и 15 млрд. евро, но спадът през 2009 г. е по-сериозен при вноса, като общата му стойност намалява с близо 1/3, докато при износа намалението е по-малко – с 23% спрямо 2008 г.

През целия период на членство на България в ЕС след глобалната криза стойността на износа нараства по-бързо от вноса, като двата показателя достигат съответно до 23.5 и 26 млрд. евро през 2016 г. Тази тенденция е още по-явна при обема на търговските потоци, където експортът изпреварва импорта след 2011 г., докато вносът все още не е достигнал стойността си от преди глобалната криза. През 2016 г. България изнася 28 млн. тона, а внася 25.7 млн., като в периода на членството на страната в ЕС първият показател е нараснал с над 11 млн. тона, а вторият е намалял с малко над 2 млн. тона. По-бързото нарастване на стойността на износа на България води до постоянно намаляващ дефицит по търговската сметка, като при приемането на България в ЕС чистият износ на страната е близо -8.4 млрд. евро, докато през 2016 г. е -2.6 млрд. Обратното се наблюдава при количествените обеми на търговията – след 2011 г. количеството на изнасяните стоки е по-високо от това на внасяните, като чистият износ достига 2.3 млн. тона през 2016 г.

Търговия в ЕС

При разглеждане на динамиката на дела на вътрешнообщностната търговия на България за периода 2004 - 2016 г. могат да се обособят

два периода. От 2004 до 2011 г. дялът на търговията с държавите от ЕС остава относително еднакъв – 58 - 61% от общите търговски потоци на страната, като не се забелязва съществена разлика вследствие на присъединяването на България. Единствената година, при която има рязко нарастване на дела на вътрешнообщностната търговия (от 58 до 62%, най-висок дял за целия период) е 2009 г. – очевидно като отговор на световната финансова криза, започнала през 2008 г., но след това нивата отново се стабилизират около 60%. През почти целия период след 2004 г. износът надвишава вноса с 2-5 процентни пункта, с изключение на 2005 и 2006 г. (когато вноса е с 1-2 процентни пункта повече от износа), а в последните две години дялът по двата показателя е почти изравнен, което се дължи на резкия спад (близо 4 процентни пункта) в дела на износа на България за ЕС (фиг. 2). От 2012 г. трите показателя – дялът на общата търговия, на вноса и на износа в ЕС, имат почти еднакви стойности през отделните години, като имат обща тенденция към постоянно нарастване (с около 1 процентен пункт годишно), достигайки до най-високите си стойности (съответно 67.2%, 66.5% и 67.9%) през 2016 г.

Фиг. 2. Дял на търговията на България с държави - членки на ЕС (2004 - 2016 г., %)

По отношение на търговията в ЕС трябва да се отбележи и сериозното намаляване на дефицита в нетния износ на България, което е отчетено през наблюдавания период и особено по време на членството на страната в Съюза – от -5 млрд. през 2007 г. до малко под -1 млрд. през 2016 г.

След присъединяването на България към ЕС са налице някои изменения в конкретната географска насоченост на търговските потоци на страната извън Съюза. Интересно е пренасочването на търговията,

от развитите държави (членуващи в ОИСР) към страните от БРИКС – преди световната финансова криза българската търговия с държавите от ОИСР надвишава тази с БРИКС 1.5-1.7 пъти, докато от 2008 г. насам е обратното – търговските потоци към БРИКС са с 1.3-1.6 пъти повече, отколкото тези към развитите икономики.

Стокова структура на търговията

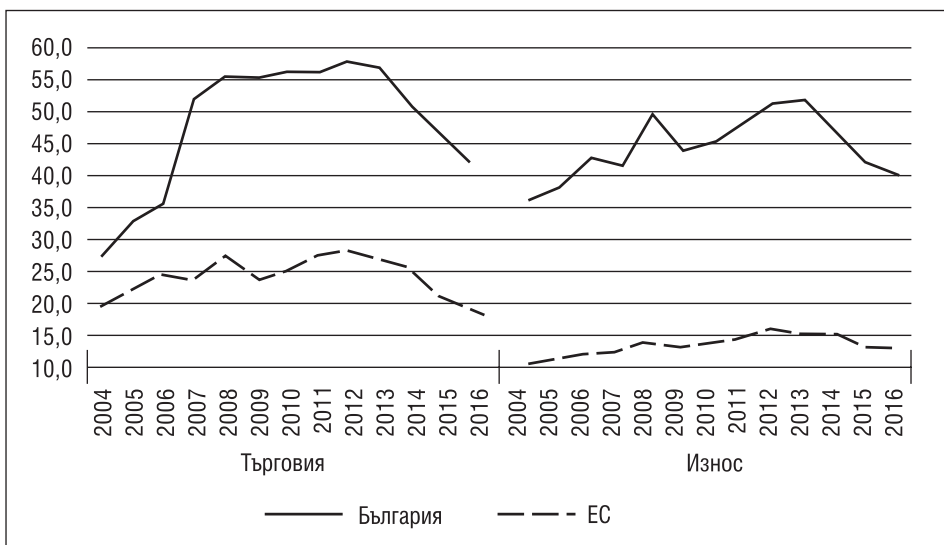
За изчисляване на стоковата структура на търговията е използвана методологията на Евростат, според която продуктите на първичния сектор включват стокови групи от стандартната международна търговска класификация 0 – храни и живи животни, 1 – безалкохолни и алкохолни напитки и тютюн, 2 – необработени (сурови) материали, негодни за консумация, изкл. горивата, 3 – минерални горива, масла и подобни продукти, 4 – мазнини, масла и восъци от животински и растителен произход и 68 – благородни и други цветни метали. Преработените продукти пък са всички останали стокови групи без група 9 – стоки и сделки, неупоменати другаге.

Тъй като стоките и сделките, неупоменати другаге, почти без изключение заемат много нисък дял в търговските потоци на България, ЕС и страните от ЦИЕ (1-3%), в изследването се анализира дялът на продуктите на първичния сектор в търговията като показателен и за преработените продукти (остатъка до 100%).

В България дялът на продуктите на първичния сектор в общия стокообмен на страната нараства почти двойно от 2004 до 2012 г. (общо с 22 процентни пункта), когато достига 40.7%. В следващите години се наблюдава постоянен спад, като през 2016 г. продуктите на първичния сектор заемат 29.8% от общите търговски потоци на страната – почти същия дял, както и при приемането на България в ЕС през 2007 г. Подобна е и тенденцията в експорта, където обаче дялът на продуктите на първичния сектор е по-висок още в базовата 2004 г. (23%), а нарастването до 2012 г. и последвалият спад са по-плавни.

Още по-големи са наблюдаваните разлики в посока на по-големия дял на продуктите от първичния сектор в търговията на България с трети страни, нечленуващи в ЕС – и тук дялът се увеличава двойно до 2012 г., достигайки 58% от общите търговски потоци, след което намалява до 42.5% през 2016 г. (фиг. 3).

Сериозното присъствие на продукти на първичния сектор е още по-ясно при разглеждане на износа за трети страни, където за целия наблюдаван период дялът им от експорта на България е 2-3 пъти по-висок от този на ЕС, като през 2016 г. той е 40.6% от експорта на България и 13.3% от този на ЕС.

Фиг. 3. Дял на продуктите на първичния сектор в търговията с трети страни (2004 - 2016 г., %)

Споразумения за преференциална търговия

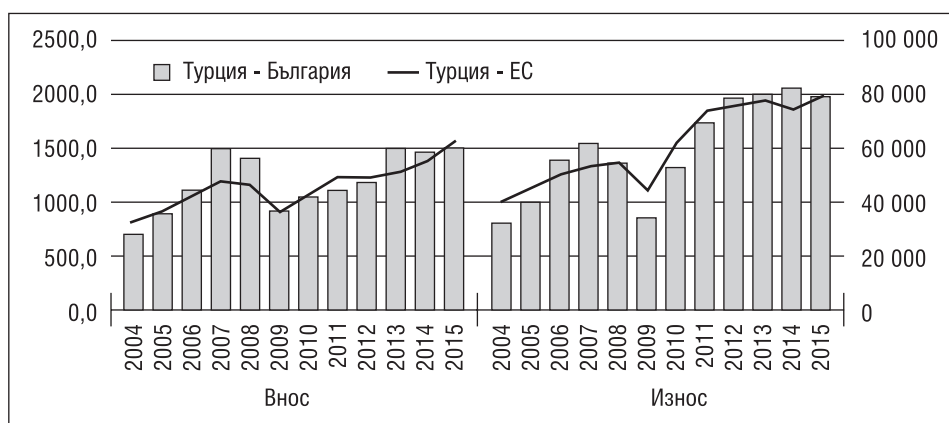
Според теорията на международната икономика споразуменията за преференциална търговия би трябвало да увеличат стокообмена между държавите, които ги сключват. Присъединявайки се към ЕС, България става част от Общата търговска политика на Съюза, както и страна по всички търговски договори и преговори на Съюза, следователно може да се очаква, че търговията на страната с държави, с които ЕС има сключени споразумения за преференциална търговия, ще се увеличи.

В тази част от изследването се анализира доколко България осъществява ползи от участието си в общата търговска политика на ЕС. На въпроса ще бъде потърсен отговор чрез изследването на динамиката на търговията на България с държави, с които ЕС има сключени споразумения за преференциална търговия. Степента, до която търговската либерализация, предвидена в различните споразумения за преференциална търговия влияе върху двустранните търговски потоци със съответната държава, може да бъде оценена или чрез номиналното увеличение на стойността и обема на търговия, или чрез сравнение на този ръст с търговията на ЕС като цяло с тези страни. В настоящия анализ са използвани и двата подхода.

Като критерии за избор на изследваните споразумения са използвани дълбочина на търговската либерализация, които те налагат, и това

дали са сключени преди или след членството на България в Европейския съюз. Изследваните споразумения включват Митнически съюз между ЕС и Турция (1995 г.), Споразуменията за стабилизация и асоцииране с Македония (2004 г.) и Албания (2009 г.) и Споразуменията за свободна търговия с Чили (2003 г.) и Южна Корея (2011 г.).

Турция традиционно заема едно от водещите места в търговията на България. Преди приемането на България в ЕС страната има подписано споразумение за насърчаване на двустранната търговия. С членството в ЕС за България влиза в сила подписаното споразумение за създаване на Митнически съюз между ЕС и Турция, което предвижда много по-висока степен на либерализация на търговията, на практика елиминирайки почти всички митнически и нетарифни ограничения в търговията. Това би трябвало да доведе до сериозно увеличаване на двустранните търговски потоци, което, поради географската близост на България до Турция и трайните външноикономически връзки, би трябвало да ускори търговията в по-голяма степен от търговията на Турция с ЕС.

Фиг. 4. Динамика на търговията на България и ЕС с Турция (млн. евро)

Стойността на търговията на България с Турция нараства с 436 млн. от 2007 до 2016 г. (общо с 27%), когато достига 3.5 млрд. евро, като това увеличение е почти изцяло в износа (фиг. 4). Този ръст обаче е доста по-нисък от повишаването при общите търговски потоци на страната. Делът на търговията с Турция остава постоянен за целия период, както по отношение на вноса (с дял от 11-14%), така и на износа, където тя е водещата дестинация извън ЕС (23-25%), като единственото изключение е 2007 г., когато стойностите и по двата показателя са с 2 процентни пункта по-високи, след което отново влизат в преходните рамки. Нарастването на стойността на търговията с Турция за изследвания период е доста по-ниско от общото за ЕС – 40 млрд.

евро (40%), стойността на която достига 141 млрд. евро през 2016 г. При ЕС нарастването също е по-голямо при износа (26 млрд. евро), но за разлика от България има такова и при вноса (14 млрд. евро).

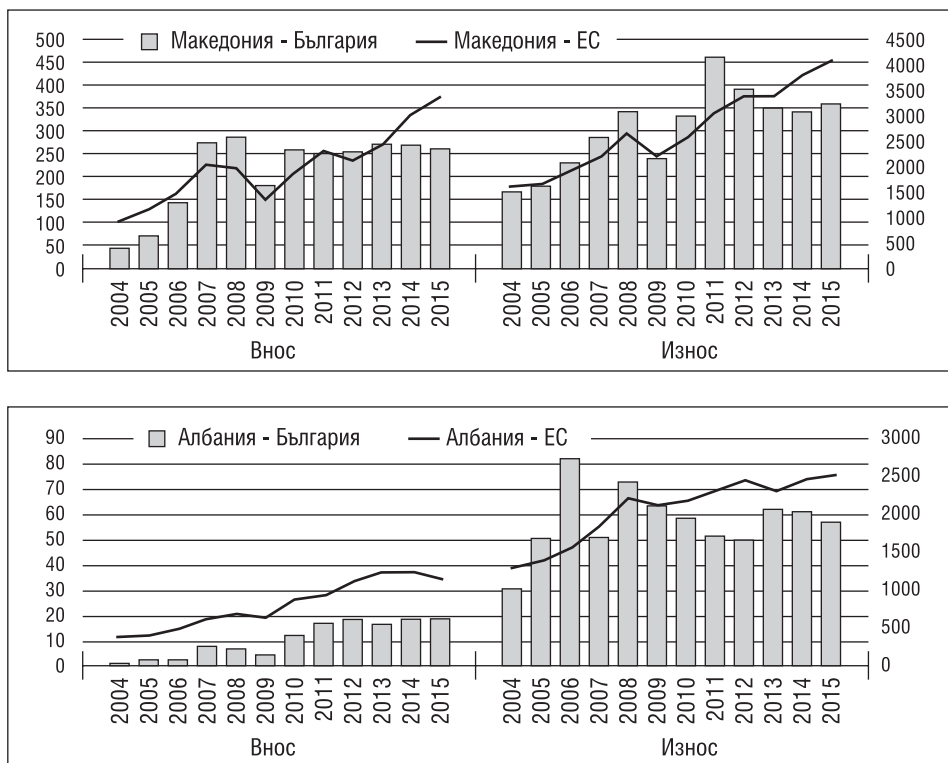
Споразуменията за стабилизация и асоцииране заемат специфично място в институционалната архитектура на общата търговска политика на ЕС, тъй като с тях освен че се създава зона за свободна търговия между Съюза и съответната страна, се набелязват общи политически и икономически цели и се насърчава регионалното сътрудничество. Такива споразумения се сключват в контекста на бъдещото разширяване на Съюза и служат за основа на осъществяването на процеса на присъединяване. Към момента са в сила такива споразумения с Македония, Албания, Черна Гора, Босна и Херцеговина, Косово и Сърбия.

Анализът на въздействието на споразуменията за стабилизация и асоцииране върху двустранните външнотърговски отношения на България е важен от гледна точка, от една страна, на географската близост на тези държави, а от друга – от потенциалните възможности за регионална търговия и сътрудничество при евентуалното бъдещо членство на тези икономики в единния пазар. Залагането на общи икономически и политически цели в споразуменията пък дава възможност за създаването на трайни търговски и икономически връзки между бизнеса, както и за заемане на трайни позиции на тези пазари от страна на българските фирми.

В момента на приемането на България в ЕС тя става страна по влязлото в сила през 2004 г. Споразумение за стабилизация и асоцииране с Македония. Общата стойност на търговията на България с Македония се увеличава минимално в периода на членство – от 559 млн. евро през 2007 г. до 617 млн. евро през 2016 г. (фиг. 5). Вносът намалява – от 274 млн. евро до 259 млн. евро, като след 2010 г. остава на почти едно и също ниво, а износът се увеличава – от 285 млн. до 358 млн. евро, но след 2011 г. и при експорта се наблюдава тенденция за намаляване. При ЕС пък след 2009 г. е налице тенденция за постоянно увеличаване и на вноса и на износа, като стойността на търговските потоци нараства общо с над 40% за периода след 2007 г. България не успява да осъществи ползите от търговската либерализация, предвидена в Споразумението за стабилизация и асоцииране с Македония, а всъщност губи търговските си позиции за сметка на другите държави - членки на ЕС – и по отношение на вноса, и по отношение на износа.

Интересно е да се проследи и как се променят търговските отношения с държава, при която Споразумението за стабилизация и асоцииране влиза в сила в рамките на периода на членство на България в Европейския съюз. Такава страна е Албания, споразумението с която е в сила от 2009 г.

В двустранните отношения на България с Албания се наблюдава сериозно увеличение на вноса на България – от 5 млн. евро през 2009 г. до близо 20 млн. през 2016 г.. И тук обаче вносът остава на почти едно и също (ниско) ниво след 2011 г. При износа пък се наблюдава спад до 2012 г., рязко увеличение през 2013 г. и нов спад до края на периода, като през 2016 г. стойността на експорта е 57 млн. евро. И за ЕС като цяло се наблюдават по-ниска стойност на вноса от тази на износа, но тук и при двата показателя е налице сериозно нарастване на стойността спрямо 2009 г. – с 80% при вноса и около 20% при износа, където обаче стойността на ръста е много по-сериозна, като през 2016 г. експортът възлиза на 2.5 млрд. евро. И при Албания България по-скоро не успява да оползотвори участието си в общата търговска политика и да използва инструментите ѝ за стимулиране на двустранните търговски отношения, особено в сравнение с ЕС като цяло.

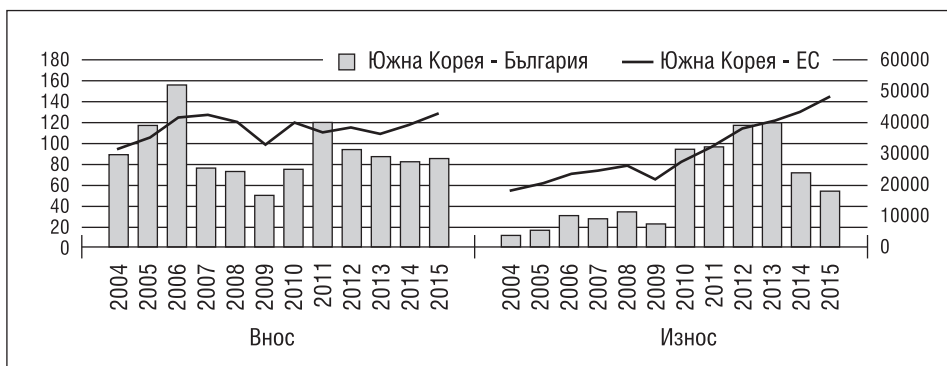
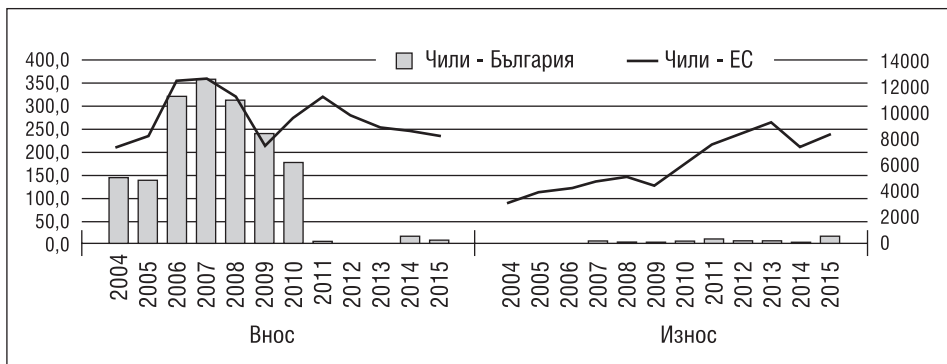

Фиг. 5. Динамика на външната търговия на България и ЕС с Македония и Албания (млн. евро)

Споразуменията за свободна търговия на ЕС предвиждат реципроч-но либерализиране на търговията със съответните държави, както и определени облекчения в други области – инвестиции, услуги, обществени поръчки и др. Те могат да се разглеждат като възможност за

страните - членки на Съюза, за установяване и укрепване на външнотърговските и икономическите връзки с държави, в които има потенциал за реализиране на продукти с определени сравнителни предимства, които не могат да бъдат ефективно търгувани в рамките на единния пазар на ЕС. От друга страна, премахването на търговските бариери и облекчаването на условията за търговия дават възможност за диверсифициране на външнотърговските партньори и извън ЕС, без съществено повишаване на разходите. Към момента ЕС има сключени такива споразумения с Мексико, Чили, Република Южна Африка и Република Южна Корея, в процес на ратификация са споразуменията с Виетнам, Перу и Колумбия, водят се преговори с Индонезия, Сингапур, Япония, Индия, Мароко, Тунис и др.

В момента на приемането на България в ЕС тя става страна по влязлото в сила през 2003 г. Споразумение за свободна търговия с Чили. За съжаление, страната не само не повишава, но всъщност съществено намалява търговските отношения с Чили в рамките на периода на членство в ЕС, като през 2016 г. стойността на търговията е почти нулева (23 млн. евро) за разлика от 2007 г., когато България осъществява внос от Чили в размер от близо 360 млн. евро (фиг. 6).

Фиг. 6. Динамика на външната търговия на България и ЕС с Чили и Южна Корея (млн. евро)

По-сериозният проблем е, че за разлика от тенденцията в ЕС, България не успява да увеличи износа си за Чили, което е същността на предоставените от Споразумението за свободна търговия потенциални възможности – докато при ЕС е налице постоянно нарастване на експорта (близо 2 пъти след 2007 г., достигащ до 8.3 млрд. евро през 2016 г.), при България той остава незначителен (едва 14 млн. евро през 2016 г.).

Още по-интересен е въпросът дали България успява ефективно да използва позицията си на член на ЕС при преговорите за сключване на нови търговски договорености в рамките на общата търговска политика, за да защити националните си търговски интереси. Пример за такова съглашение е сключеното през 2011 г. Споразумение за свободна търговия с Република Южна Корея. От данните за стокообмена на България и ЕС с Южна Корея за периода преди и след влизане в сила на Споразумението за свободна търговия ясно се вижда, че България не успява да осъществи ползите от търговската либерализация, заложили в споразумението – след 2011 г. търговията, и особено износа на ЕС, се увеличават постоянно и значително (съответно с 30% и 47% спрямо 2011 г., достигайки респективно 90 млрд. и 48 млрд. евро през 2016 г.), докато в България те намаляват постоянно – вноса с 35 млн. евро, а износа – почти двойно – с 45 млн. евро. Тези разнопосочни тенденции в търговските отношения (и особено в износа) при ЕС и България означават, че България не само не успява да осъществи ползите от търговската либерализация, но и всъщност губи търговските си позиции за сметка на другите държави - членки на ЕС.

Заклучение

Направеният анализ потвърждава, че като цяло членството на България в ЕС има положителен ефект върху развитието на външотърговските отношения на страната. Разширяват се обемът и стойността на външотърговския стокообмен, нарастват стойността и делът на вътрешнообщностната търговия в търговските потоци на страната. Като положителен може да се отчете и фактът, че при България влиянието на глобалната финансова криза и суверенната криза в еврозоната се усеща, но по-слабо, отколкото за ЕС като цяло. От друга страна, въпреки нарастването на стойността и обема на търговските потоци, особено в рамките на ЕС, се наблюдава влошаване на стоковата структура от гледна точка на по-големия ръст в търговията на продукти на първичния сектор за сметка на преработените продукти, особено по отношение на стокообмена с трети страни. Тази тенденция се наблюдава и при вноса, но още по-ясно при износа, което може да се разглежда като индикатор за задълбочаващата се специализация на България в стоки от първичния сектор. Това може да има

негативно влияние върху икономиката на страната в бъдеще, тъй като такива стоки в общия случай са с по-ниска добавена стойност, а цените им на международните пазари имат по-голяма склонност към резки колебания.

България не успява да реализира потенциала, който споразуменията в рамките на общата търговска политика на ЕС предоставят – не се наблюдават сериозни промени в динамиката на търговията нито в резултат от членството на България при държавите, с които ЕС има сключени споразумения за преференциална търговия, нито в резултат от сключването на нови споразумения от ЕС в периода на членство на България в ЕС. Като негативен може да бъде оценен и фактът, че при държавите, с които споразуменията за преференциална търговия са сключени преди членството на България в ЕС, тенденциите в търговските потоци на България и ЕС са сходни, но при държавите, с които споразуменията за преференциална търговия са сключени в рамките на членството, България изостава в ръста на търговията, характерен за ЕС, а в някои случаи при нас дори се наблюдава спад, когато в ЕС има нарастване.

Повишаването на износа и „отварянето“ към нови пазари е възможна алтернатива, която да доведе до стабилизиране на добрите позиции във външнотърговския обмен, особено в условията на глоболизиращи се пазари и засилена международна конкуренция. Загълбочаването и разширяването на външнотърговските отношения могат да бъдат едновременно ключов фактор за откриване на различни перспективи пред българската икономика и катализатор за нейното развитие. В тази връзка България следва да потърси възможности за реализиране на продукцията не само на европейските, но и на други големи пазари. България трябва да предприема активни мерки за информиране на българския бизнес и за подкрепата му, за да могат съществуващите в рамките на общата търговска политика на ЕС възможности да бъдат максимално използвани от българските фирми. Предприемането на такива действия от страна на държавата е още по-наложително и от гледна точка на новата вълна от търговски споразумения, които ЕС сключва в момента – Споразуменията за свободна търговия със страни - членки на АСЕАН, Споразуменията за икономическо партньорство с държавите от Африка, Карибския и Тихоокеанския басейн, СЕТА, ТТІР.

Сборник от доклади

**България и Европейският съюз
десет години по-късно -
какво (не)постигнахме?**

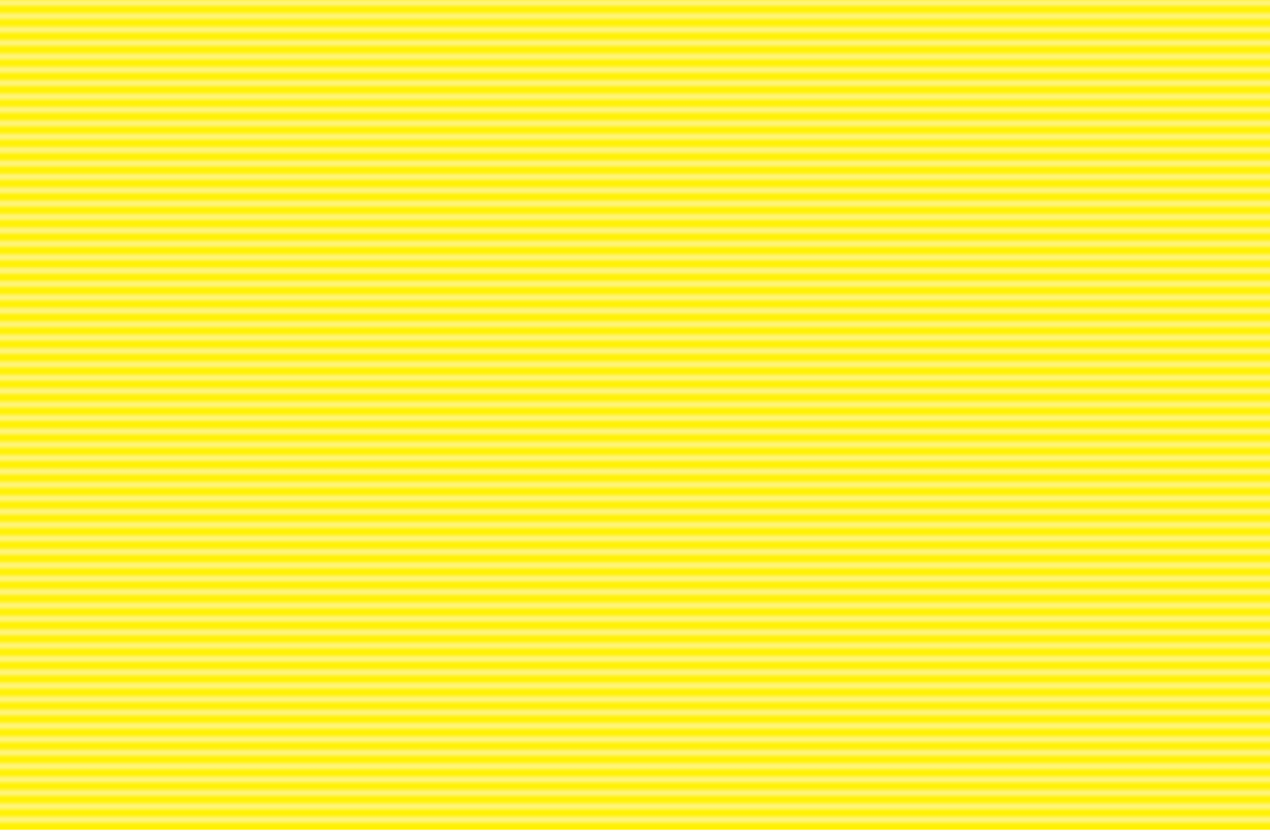
Софийски университет „Св. Климент Охридски“
и Фондация за свободата „Фридрих Науман“

София, 2017 г.

ISBN 978-619-90549-8-7

MINEVA

РЕКЛАМНО-ИЗДАТЕЛСКА КЪЩА

9 786199 054987